

Oblikovanje in razvoj identitetnih statusov pri študentih socialne pedagogike

Identity status formation and development in students of social pedagogics

Olga Poljšak Škraban¹

Povzetek

¹ Olga Poljšak Škraban, mag. psihologije, Pedagoška fakulteta v Ljubljani, Kardeljeva ploščad 16, Ljubljana.

V članku so predstavljeni rezultati raziskave, katere namen je bil ugotoviti identitetne statuse mladostnikov v pozni adolescenci (v času študija) ter razvojne trende v oblikovanju le-teh. V vzorcu je 98 študentov Pedagoške fakultete, smer socialna pedagogika. Uporabljen je bil vprašalnik EOMEIS-2 (The Extended Objective Measure of Ego Identity Status, Adams et al. 1989), ki temelji na Marcijevi teoriji identitetnih statusov. Instrument je sestavljen iz vprašanj, ki se nanašajo na prisotnost oz. odsotnost eksploracije in identificirajo zavezo za vsako postavko, ki se

nanaša na posamezne identitetne statuse na ideološki in interpersonalni podlestvici. Glede na dejstvo, da je univerzitetno okolje tisto, ki omogoča različne izkušnje in vzpodbuja evalvacijo zavez in opredelitev glede na različne vrednote in stališča, se pričakuje, da se identitetni statusi v času študija razvijajo progresivno. Pričujoča raziskava je pokazala statistično pomembne razlike v upadu statusa privzete identitete in moratorija, kar kaže na progresivni razvoj, hkrati pa sicer statistično nepomembne razlike v upadu statusa oblikovane identitete in rasti statusa razpršene identitete, kar nakazuje nazadovanje v oblikovanju identitetnih statusov.

Ključne besede: identiteta, identitetni statusi, razvoj, pozna adolescence

Abstract

The paper represents findings of the research, which explores the identity formation and development in late adolescents. A sample consists of 98 university students of Faculty of Education, Department of Social Pedagogics. Identity was measured with The Extended Objective Measure of Ego Identity Status (EOMEIS-2, Adams et al. 1989) based on Marcia's theory of identity statuses. The instrument consists of items that assess self-reported presence or absence of exploration and identified commitments to ideological and interpersonal life-style values, goals, and standards. Because of the fact that college environments provide a diversity of experiences that can both trigger consideration of identity issues and suggest alternative resolutions for identity concerns, the greatest gains in identity formation should occur. In general I found that there are significant differences in the Foreclosure and Moratorium status which decrease (which is developmental progressive). But there is also statistical non-significant evidence, that Identity Achievement status decrease and Identity Diffusion status increase, which is developmental regressive.

Key words: identity, identity statuses, development, late adolescence

Uvod

Ena izmed ključnih razvojnih nalog adolescence je oblikovanje identitete. Erikson (1968), ki je postavil temelje teorije psihosocialnega razvoja in

razvil pojem osebne identitete, označuje s tem pojmom obsežne pridobitve, ki jih posameznik ob koncu adolescence združi iz preteklih izkušenj in se tako pripravi na naloge, ki ga čakajo v odrasli dobi.

Identiteto razume kot vzajemno povezanost identičnosti s samim seboj in povezanosti z drugimi. Erikson meni, da se posameznikov razvoj kaže zlasti v razvoju njegovega ega, njegovih osrednjih sil in funkcij osebnosti. Temeljni pogoj polnega osebnostnega razvoja je vzpostavljanje osebne identitete, zavestna opredelitev lastne življenjske vloge ter vsebin "samega sebe". Doživetju identitete pripisuje avtor poseben pomen. Postavlja ga v središče svoje teorije zato, ker s tem teoretično pojasnjuje, kako lahko človek postane oblikovalec samega sebe.

Poleg Eriksona je na raziskovanje identitetnega razvoja pomembno vplival James E. Marcia, ki je razvil in dopolnil Eriksonovo idejo bipolarnosti 5. stadija v času pubertete in adolescence, ki govori o identiteti nasproti identitetni zmedenosti. Avtor je zgradil in razvil behavioristični teoretični model, ki omogoča empirično preverjanje indikatorjev identitetne strukture, ki je same po sebi ne moremo meriti.

Marcia (1980, str. 159) opredeljuje identiteto kot dinamično strukturo osebnosti, ki združuje v sebi posameznikove nagone, navade, prepričanja in notranje identifikacije. Bolj je struktura razvita, bolj se oseba zaveda svoje edinstvenosti oz. podobnosti drugim ter svojih šibkosti in moči.

Marcia govori o načinih reševanja identitetne problematike v času pozne adolescence, ki jih imenuje identitetne statuse. Merili za ugotavljanje statusov sta:

- kriza oz. eksploracija, ki se nanaša na iskanje in eksperimentiranje z identitetnimi vsebinami,
- zaveza (Commitment) določenim vrednotam, stališčem, standardom, socialnim vlogam- stopnja osebnega vlaganja vase.

Identitetni statusi so rezultat procesa oblikovanja identitete in strukturnih značilnosti osebnosti pa tudi načina doživljanja sveta.

Glede na zgoraj navedeni merili se oblikujejo naslednji identitetni statusi:

Tabela 1: Merila, ki opredeljujejo identitetne statuse (Marcia, 1993a, str. 11)

	OBLIKOVNA IDENTITETA	MORATORIJ	PREVZETA IDENTITETA	RAZPRŠENA IDENTITETA
kriza, eksploracija alternativ	prisotna	prisotna, v toku	odsotna	prisotna ali odsotna
zaveza	prisotna	prisotna, vendar še nejasna	prisotna	odsotna

Glede na zavezanost določenim stališčem, vrednotam in socialnim vlogam, obstajata dva tipa posameznikov:

Prvi so tisti, ki so obdobje krize aktivno prešli, torej so resno pretresali vprašanja poznega otroštva oz. zgodnje adolescence. Gre za *status oblikovane identitete* (Identity Achievement). Aktualne zaveze se lahko bolj ali manj razlikujejo od zgodnejših. V tem položaju je mladostnik sposoben izbirati med vrednotami, vedenjskimi normami in življenjskimi slogi. Tak mladostnik je osebnost z močnim "jazom" in visoko stopnjo samospoštovanja, hkrati pa je osebnost, ki se zna prilagajati okolju.

Je fleksibilen, razmišljujoč in introspektiven, pod stresom še vedno dobro deluje, odprt je do novih izkušenj, ima občutek za humor, je pripravljen poslušati in presoja glede na svoje lastne standarde. Mladostniki, ki so dosegli to zrelo identiteto, so intimni v medsebojnih odnosih. Dosegajo višjo stopnjo samostojnosti, so manj odvisni od mnenja drugih, so ustvarjalni, imajo boljšo samopodobo.

Idealna podoba o sebi je blizu njihovim dejanskim predstavam o lastnih dejavnostih in sposobnostih. Pri moralnem odločanju jih vodijo moralna načela, ki so si jih izbirali sami.

Počutijo se odgovorne za svoje odločitve. Cilje, ki si jih zastavijo, uresničujejo zavzeto in vztrajno. Usmerjeni so v prihodnost.

Praviloma se ti mladostniki spet dobro razumejo s svojimi starši. Čeprav nanje niso pretirano navezani, jim zaupajo in imajo o njih ugodno mnenje.

Drugi tip posameznikov se je opredelil in zavezal določenim stališčem, vrednotam in socialnim vlogam, vendar brez aktivnega pretresanja le-teh. Gre za *status privzete identitete* (Foreclosure). Mladostnik se je zavezal določenim življenjskim usmeritvam. Torej se je opredelil, vendar je, namesto da bi upošteval različne izbire glede lastne prihodnosti, sprejel načrte drugih (ponavadi staršev ali kakšnih drugih močnih vodij). Status privzete identitete je ponavadi začetek eksploracije.

Mladostniki v tem statusu so togi, stagnirajo, nimajo veliko možnosti izbire. Prav togost je tista, ki razlikuje te osebe od tistih, ki so v statusu oblikovane identitete.

Ponavadi so avtoritarni in stereotipni v mišljenju (Marcia, 1966). V odnosu do avtoritete se vedejo pretirano podredljivo, v odnosu do šibkejših pa pokroviteljsko in gospodovalno. So konvencionalni in zelo zavezani poklicnim in ideološkim opredelitvam.

Marcia ilustrira status prevzete identitete s steklom: če ga potisneš v eno stran, je zelo trdno, če ga potisneš v drugo stran, se v trenutku razleti.

Za mladostnike s privzeto identiteto je značilna nizka stopnja avtonomnosti in samospoštovanja (Orlofsky, Marcia in Lesser, 1975). V stiski je njihovo razmišljanje ozko, težijo k poenostavljanju. Hkrati pa je zanje značilna zelo nizka stopnja anksioznosti. Uporabljajo manj integrativno kompleksne kognitivne stile. Se "lepo", konvencionalno obnašajo. V interakcijah z drugimi so stereotipni.

Obstajata tudi dva tipa posameznikov, ki se nista opredelila, zavezala. V prvem primeru gre za posameznike, ki so še aktivno v procesu iskanja (*mora-*

torij-Moratorium). Mladostnik je v aktivnem iskanju med alternativami. Izbi-
ra med različnimi dejavnostmi, preizkuša razne poklicne, nazorske usmerit-
ve, tehta podatke iz okolja in primerja različne rešitve problemov. Skratka,
išče in izbira svoj pogled na svet, svoj način življenja.

Prav zaradi take situacije je zanj značilna višja stopnja anksioznosti, kar
potrjujejo številne raziskave.

V tem obdobju so mladostniki zelo občutljivi in poudarjeno izražajo čust-
va. Odlikuje jih visoka stopnja samospoštovanja. Ko ocenjujejo sebe in svoja
dejanja, se ne ozirajo na povratne informacije, ki jih dobijo iz svojega okolja,
niti ne dajo veliko na mnenja drugih.

Do drugih ljudi so odprti in odkriti. Več sodelujejo z vrstniki kot z odraslimi.
Zanje je značilna močna težnja po spoznavanju novih pojavov, tako v sebi kot
zunaj sebe.

Kognitivno so bolj kompleksni, na višji stopnji v moralnem resoniranju.
Intrapsihično se postopoma ločujejo od introjekta staršev, zato so do njih po-
gosto napeti in preobčutljivi. Doma so, v tej fazi, odnosi napeti.

V drugem primeru gre za tiste posameznike, ki so razmeroma ravnodušni
glede opredeljevanja, zaradi dejstva, ker so izgubili upanje, da bi to zmoгли,
ali pa zanikajo potrebo po tem. Gre za *status razpršene identitete* (Identity
Diffusion). To je najmanj razvit status. V tem statusu oseba še ni doživela
krize, prav tako se še ne opredeljuje oz. ne zaveže ničemur. Če pa se, je zave-
za zelo plitva.

V tem položaju se znajde mladostnik, če svoje identitete ne zna vsebinsko
opredeliti. Takšen mladostnik niha med različnimi osebnimi, poklicnimi in
nazorskimi opredelitvami in se za nobeno še ne more opredeliti.

Status razpršene identitete je dokaj pogost v zgodnji adolescenci, kjer po-
navadi ne pomeni psihološkega problema, temveč označuje normalen psiho-
loški proces. Če pa se ohrani v odraslosti, lahko postane problem.

Razpršeni položaj se kaže v dveh oblikah. Mladostnik je navzven bodisi
brezskrben, lahko celo malodušen, ali pa nasprotno, kaže visoko stopnjo ne-
zadovoljstva, je nesrečen.

Prvi gredo skozi življenje brezskrbno, neangažirano, dajejo videz svetov-
ljanstva, svobodnosti. Pri drugih pa se kaže visoka stopnja psihopatologije in
huda osamljenost, praznina, nezadovoljstvo.

Za oboje je skupno, da menjajo načela glede na zunanje vplive, da ne
vstopajo v intimnejše odnose niti z vrstniki niti s starši, kot da nimajo razvite-
ga občutka pripadnosti skupini ali posamezniku. Na splošno so bolj zaprti,
osamljeni. Zanje je značilna nizka stopnja samospoštovanja. Med podobo, ki
jo kažejo navzven in njihovim dejanskim stanjem, je pogosto velika razlika.
Zanje je značilna tudi nizka stopnja samostojnosti, moralno presojanje je na
nižji razvojni stopnji. Njihovo čustvovanje je močno, vendar ga večinoma skri-
vajo. So nezaupljivi do ljudi. Raziskave kažejo, da so bili starši takih mladost-
nikov hladni in distancirani, zato so imeli mladostniki težave z introjiciranjem

starševske figure. O svojih starših imajo pogosto neugodno mnenje in nanje niso pretirano navezani.

Razvoj identitete

Na splošno velja, da identiteta ni statična.

Vsak status ima funkcijo prilagajanja na določene okoliščine in lahko pomeni v določenem trenutku optimalen način funkcioniranja.

Na razvoj in oblikovanje identitete vplivajo številni dejavniki, ki so v različnih obdobjih identitetnega razvoja različno pomembni.

Mladostnik navadno vstopi v adolescentno obdobje v privzetem ali razpršenem statusu. To sta najmanj razvita statusa. Za status privzete identitete gre ponavadi v družinah, kjer ima mladostnik močne modele identifikacije v starših in kjer so socialna pričakovanja, da bo sledil družinski tradiciji, vrednotam ipd., močna. V primeru, ko so starši nezadovoljni s svojo vlogo tako v poklicu kot tudi na drugih področjih, gre za starše, ki ne predstavljajo močnih modelov v smislu opredeljevanja, zavezanosti. V tem primeru bo mladostnik vstopil v adolescenco najverjetneje v statusu razpršene identitete.

Poleg družine pomembno vplivajo na mladostnika tudi socialna pričakovanja drugih oseb. V homogenem okolju z razvitimi tradicionalnimi vrednotami, je veliko več pogojev za razvoj privzete identitete. V heterogenem okolju (kar univerzitetno okolje gotovo je) pa se mladostnik srečuje z različnimi vrednotami, stališči, ki ga soočajo z drugačnostjo in ga silijo v evalvacijo zgodnjih zavez.

Ne nazadnje je pomembna tudi opremljenost mladostnika, da se spopri-me z identitetnimi vsebinami. Po Eriksonu se to zgodi v primeru, če otrok uspešno razreši predhodne krize.

Marcia in Archerjeva (1993, str. 205) navajata, da je zgodnja adolescenca čas, ko se kognitivne, psiho seksualne in fiziološke funkcije destrukturirajo, v srednji adolescenci gre za restrukturiranje novih organizacij, v pozni adolescenci pa se vsebine konsolidirajo v novo izgrajeno identiteto.

Waterman (1993, str. 43) je prikazal deskriptivni model razvoja identitetnih statusov na naslednji način:

1. Oseba, ki je v statusu razpršene identitete, lahko:
 - preide v moratorij, če prične resno raziskovati identitetne alternative,
 - preide v status privzete identitete, če se zaustavi ob prvih ponujenih rešitvah iz okolja,
 - ali ostaja v statusu razpršene identitete, ne da bi se začela ukvarjati z identitetnimi vprašanji.
2. Oseba, ki je v statusu privzete identitete, lahko:
 - preide v moratorij, če začne raziskovati zgodnje zaveze in se do njih ponovno opredeljuje z avtonomnejše pozicije,
 - ohrani status privzete identitete in ostaja zavezana vrednotam in ci-

- ljem, postavljenim v otroštvu in adolescenci,
- nazaduje v razpršeno identiteto, če ji postanejo predhodne zaveze nepomembne, ne ukrene pa ničesar, da bi jih nadomestila.
5. Oseba, ki je v statusu moratorija, lahko:
- preide v oblikovano identiteto, če se zaveže določenim ciljem in vrednotam, ki jih je preizkušala,
 - nazaduje v razpršeno identiteto, če je obupala v iskanju alternativ in ne vidi svoje poti.
 - vzdrževanje statusa moratorija je nemogoče v nedogled, saj je stopnja anksioznosti v krizi premočna.
4. Oseba, ki je v statusu oblikovane identitete, lahko:
- ostaja v istem statusu, tako da vzdržuje zastavljene zaveze,
 - se vrne v moratorij, če ugotovi, da je predhodne zaveze ne zadovoljuje več in želi poiskati nove;
 - nazaduje v razpršeno identiteto, če ni sposobna na novo preizkušati novih zavez.

Kot smo videli, se lahko razvijajo identitetni statusi v pozitivni smeri (progressivno), ali pa nazadujejo (regredirajo). Razvoj pomeni premik na razvojno višji status.

Premik v razpršeno identiteto je v vsakem primeru nazadovanje.

Uspešna razrešitev identitetne krize torej ne pomeni, da je posameznik enkrat za vselej razrešil vprašanja povezana, z identiteto. V zadnjem času precej avtorjev govori o MAMA (Moratorium-Achievement-Moratorium-Achievement) ciklih. V tem primeru ne gre za nazadovanje iz oblikovane identitete v moratorij, temveč za nenehen razvoj v oblikovanju identitete.

Študij je čas, ko v identitetnem razvoju prihaja do največjih sprememb in dosežkov (Waterman, 1985). Fakultetno okolje omogoča študentom različne izkušnje, ki usmerjajo adolescentovo pozornost na identitetna vprašanja pa tudi različne poti razreševanja le-teh. Rezultati številnih študij potrjujejo uspešen razvoj identitete od prvega do zadnjega letnika študija. Vendar kaže (Whitbourne, 1976, po Marcia, 1993b, str. 36), da imajo statusi oblikovane identitete in moratorija v času študija precej eksperimentalen značaj.

Namen raziskave

Namen raziskave je bil ugotoviti, katere identitetne statuse dosegajo mladostniki v pozni adolescenci (v času študija) ter razvojne trende v oblikovanju le-teh.

Metoda

Vzorec

Vzorec sestavlja 98 (85 Ž, 15 M) študentov Pedagoške fakultete z Oddelka

za socialno pedagogiko. Zajeti so bili študenti prvega (N=25), drugega (N=45) in tretjega (N=30) letnika, v starosti od 19 do 26 let, vsi starejši od 21 let so zaradi nepopolnih podatkov združeni v eno skupino.

Uporabljen instrument

Med najbolj preverjenimi in zanesljivimi merskimi instrumenti, ki temeljijo na teoriji identitetnih statusov J. Marcie (Marcia, 1993, str. 17), je prav gotovo EOMEIS-2 (The Extended Objective Measure of Ego Identity Status-Adams, Bennion in Huh, 1989) ki ga je razvijal Adams s sodelavci od 1979. leta dalje.

Instrument sestavljajo vprašanja, ki se nanašajo na prisotnost oz. odsotnost eksploracije in identificirajo zavezo za vsako postavko, ki se nanaša na posamezne identitetne statuse na dveh podlestvicah: ideološki (poklic, politika, religija, svetovni nazor) in interpersonalni (prijateljstvo, sestajanje, spolne vloge in prosti čas). Vsako od navedenih dimenzij zastopa osem postavk, tako da obsega celoten vprašalnik 64 postavk. Preizkušanec odgovarja na šeststopenjski lestvici na kontinuumu od 1 (popolnoma se strinjam) do 6 (izrazito se ne strinjam).

Vprašalnik se vrednoti tako, da v določen status uvrstimo preizkušance, ki dosežejo rezultat, ki je za več kot eno standardno deviacijo nad povprečjem rezultatov na posamezni podlestvici oz. na skupnem rezultatu (mejna točka).

Posameznik lahko doseže čisti status (če preseže mejno točko le v enem od statusov, npr. v statusu moratorija, na vseh ostalih statusih pa ne), prehodni status (če preseže mejno točko v več statusih, npr. v statusu moratorija in oblikovane identitete, v ostalih dveh statusih pa ne) in tako imenovani nizki profil moratorija (če ne preseže mejne točke na nobenem od statusov).

Avtorji vprašalnika predlagajo, da vso to paletu statusov uvrstimo v štiri temeljne in sicer: prehodne statuse razvrščamo v razvojno najnižji status (npr. če gre za prehodni status med oblikovano identiteto in moratorijem, uvrstimo osebo v status moratorija), nizki profil moratorija pa pojmuje kot moratorij. Avtorji so v svojih študijah ugotovili, da so si posamezniki, ki se uvrščajo v čisti moratorij in v nizki profil moratorija, zelo podobni glede na vrednote, navade, vedenjske stile ipd. Vendar vseeno priporočajo, da kjer se le da, testiramo pomembnost razlik med moratorijem in nizkim profilom moratorija glede na odvisne spremenljivke.

Merske značilnosti instrumenta

Avtorji (Adams, Huh in Bennion, 1989, str. 31) navajajo, da kažejo kazalci zanesljivosti za vprašalnik EOMEIS pomembno visoko konsistentnost. Notranja konsistentnost rezultatov posameznih statusov na interpersonalni in ideološki lestvici, merjena s Cronbachovo alfo, je v štirinajstih študijah segala od 0,50 do 0,89. Na splošno so vrednosti na ideološki lestvici višje kot na interpersonalni. Podobne vrednosti Cronbachove alfe je pokazala tudi ta raziska-

va (Poljšak Škraban, 1997), saj segajo na ideološki podlestvici od 0,50-0,67, na interpersonalni pa od 0,44-0,77.

Postopek

Vprašalnik je bil uporabljen skupinsko, rezultati so bili statistično obdelani z SPSS programom.

Rezultati in diskusija

Tabela 2: Frekvence in % identitetnih statusov za ideološko in interpersonalno podlestvico (N=98)

	IDEOLOŠKA		INTERPERSONALNA	
	f	%	f	%
OBLIKOVANA IDENTITETA	9	9,2	12	12,2
MORATORIJ	12	12,2	7	7,1
NIZKI PROFIL MORATORIJA	45	45,9	45	45,9
MORATORIJ-OBLIKOVANA ID.	5	5,1	2	2,0
PRIVZETA IDENTITETA	5	5,1	9	9,2
PRIVZETA ID.-OBLIKOVANA ID.	4	4,1	5	5,1
PRIVZETA ID.-MORATORIJ	1	1,0	3	3,1
RAZPRŠENA IDENTITETA	11	11,2	8	8,2
RAZPRŠENA ID.-PRIVZETA ID.	2	2,0	1	1,0
RAZPRŠENA ID.-OBLIKOVANA ID.	2	2,0	1	1,0
RAZPRŠENA ID.-MORATORIJ	2	2,0	4	4,1
DRUGO	2	2,0	1	1,0

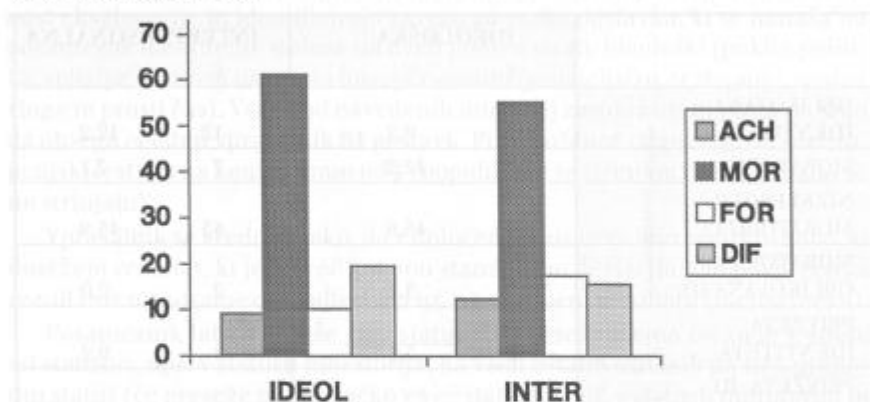
Kot je razvidno iz tabele, je v največji meri zastopan tako imenovan nizki profil moratorija, ki ga po mnenju avtorjev instrumenta lahko pojmuje enako kot čisti moratorij. Menim, da bi bilo potrebno za nadaljnje raziskovanje navedeni status, glede na visok procent prisotnosti, vseeno natančneje analizirati.

Po navodilih avtorjev vprašalnika, sem združila nizki profil moratorija z moratorijem in odpravila prehodne statute (glej poglavje o instrumentu).

Tabela 3: Frekvence in % identitetnih statusov za ideološko in interpersonalno podlestvico po odpravi prehodnih statusov in nizkega profila moratorija (N=98)

	IDEOLOŠKA		INTERPERSONALNA	
	f	%	f	%
OBLIKOVANA IDENTITETA	9	9,2	12	12,2
MORATORIJ	60	61,2	54	55,1
PRIVZETA IDENTITETA	10	10,2	17	17,4
RAZPRŠENA IDENTITETA	19	19,4	15	15,3

Slika 1: Odstotek prisotnost identitetnih statusov na ideološki (IDEOL) in interpersonalni (INTER) podlestvici (N=98)

Legenda (velja za to in vse naslednje slike):

ACH= status oblikovane identitete

MOR= status moratorija

FOR= status privzete identitete

DIF= status razpršene identitete

Rezultati kažejo, da je na ideološki podlestvici večina študentov v statusu moratorija, sledi status razpršene identitete ter status privzete in nato oblikovane identitete, ki je je najmanj.

Na interpersonalni podlestvici je prav tako večina študentov v moratoriju, ki ga je nekoliko manj, sledijo pa, z manjšimi razlikami kot na ideološki podlestvici, status privzete, razpršene in oblikovane identitete, ki je je spet najmanj.

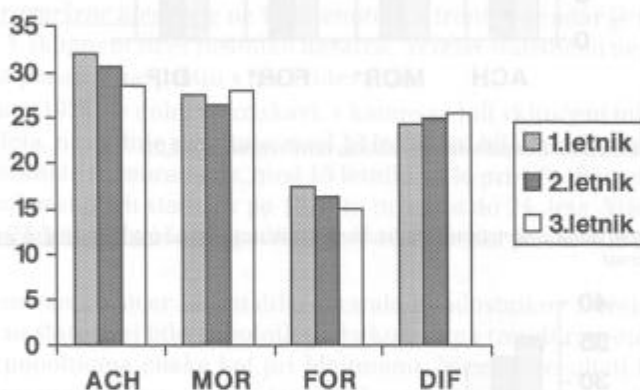
Če primerjamo obe podlestvici, lahko ugotovimo, da je na interpersonalni podlestvici (v primerjavi z ideološko) nekoliko več oblikovane (3 %) in privzete (7,2 %) identitete, torej statusov, za katere je značilna zaveza, manj pa je moratorija (6,1 %) in razpršene identitete (4,1 %), za katere je značilno ravno narobe - da ne gre za zavezanost določenim ciljem, idejam, stališčem, ipd.. Iz tega lahko zaključimo, da se mladostniki v pozni adolescenci lažje opredeljujejo do vsebin na interpersonalnem kot na ideološkem področju.

Razporejanje rezultatov glede na letnik študija in starost

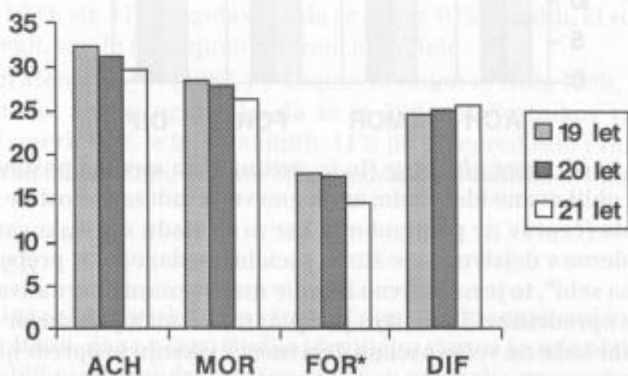
Za ugotavljanje pomembnosti razlik med aritmetičnimi sredinami posameznih spremenljivk glede na letnik študija in starost, sem računala enosmerno analizo variance. Obe spremenljivki (starost in letnik študija) sem upoštevala zaradi dejstva, da je nekaj študentov, ki se vpiše na fakulteto, že starejših od 20 let.

Razlik po spolu nisem računala zaradi neuravnoveženega vzorca glede na spol.

Slika 2: Razporejanje aritmetičnih sredin identitetnih statusov na ideološki podlestevici glede na letnik

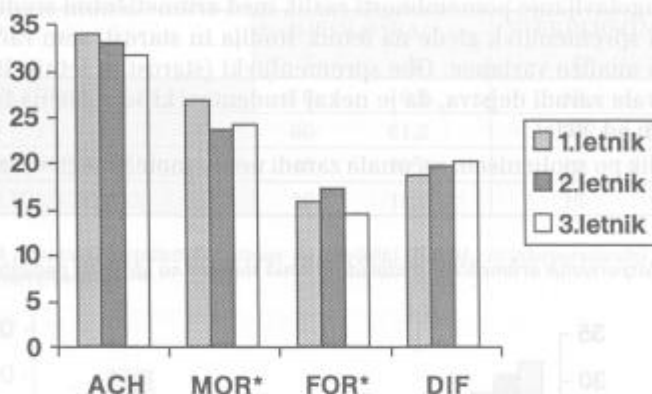
Slika 3: Razporejanje aritmetičnih sredin identitetnih statusov na ideološki podlestevici glede na starost

Legenda:

* pomeni statistično pomembne razlike na ravni verjetnosti $p < 0,05$.

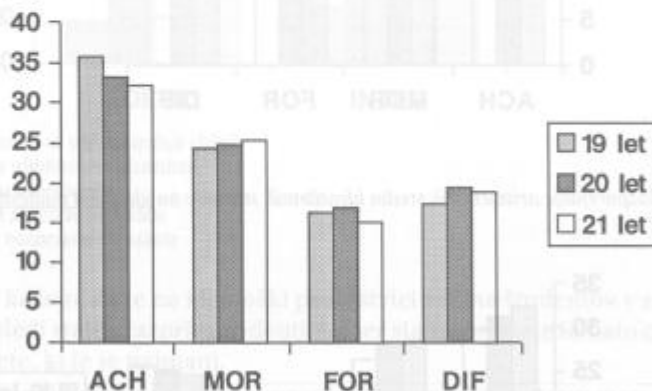
Slika 4: Razporejanje aritmetičnih sredin identitetnih statusov na interpersonalni podlestvici glede na letnik

Legenda:

* pomeni statistično pomembne razlike na ravni verjetnosti $p < 0,05$.

Slika 5: Razporejanje aritmetičnih sredin identitetnih statusov na interpersonalni podlestvici glede na starost

Status oblikovane identitete (to je, aritmetična sredina postavk, ki se nanašajo na oblikovano identiteto; analogno velja tudi za vse ostale tri lestvice) z leti upada (čeprav ne pomembno), kar ni v skladu s pričakovanji. Razlago lahko najdemo v dejstvu, da je študij socialne pedagogike precej naravnana na "delo na sebi", to je na aktivno iskanje med različnimi alternativami in s tem odlaganje opredelitev. To dejstvo potrjuje tudi visoka prisotnost statusa moratorija, kar kaže na večjo osebno dejavnost v iskanju in opredeljevanju. Erikson govori o institucionaliziranem moratoriju, ki velja za vse tiste mladostnike, ki so v procesu šolanja. Pravi, da družba študentom dovoljuje, da odložijo dokončno opredelitev in meni, da poteka razvoj v zrelo osebnost pri tej

populaciji prav zaradi tega dejstva nekoliko počasneje, saj jim v času študija običajno še ni treba skrbeti za samostojno preživljanje.

Dejstvo, ki ga navajajo številne študije (npr. Waterman, 1995, str. 55) je, da si študentje oblikujejo identiteto šele v zaključnem letu študija, le-ti pa niso bili zajeti v vzorec.

V pričujočem vzorcu se kažejo statistično pomembne razlike v upadu *statusa moratorija* na interpersonalni podlestvici (glede na letnik študija), kar je v skladu s teoretičnimi predpostavkami.

Status privzete identitete pomembno pada tako na ideološki (glede na starost) kot na interpersonalni podlestvici (glede na letnik študija). Podobno ugotavljata tudi Waterman (1995) in Meilman (1979).

Status razpršene identitete ne kaže enotnega trenda, vendar je mešan po področjih. V skupnem sicer nekoliko narašča, vendar statistično nepomembno. Je pa ta porast v nasprotju s predvidevanji.

Meilman (1979) je dobil v raziskavi, v katero so bili vključeni mladostniki od 12.-24. leta, naslednje rezultate: med 12 letniki ni bilo opaziti statusa oblikovane identitete in moratorija, med 15 letniki pa le pri 4 %. Pomembno naraste navzočnost obeh statusov po 18. letu in raste do 24. leta. Višek doseže med 21. in 22. letom. Istočasno pada navzočnost statusa privzete in razpršene identitete.

V mojem vzorcu sicer nisem diferencirala mladostnikov starejših od 21. let, ker za to starost ni bilo popolnih podatkov, se pa trendi razvoja statusov ne kažejo popolnoma enako kot pri Meilmanu. Njegovi rezultati kažejo na enakomeren progresiven razvoj statusov, kar za moj vzorec ne morem čisto jasno potrditi, razen ko gre za upad statusa privzete identitete.

Adams in Fitch (1982) sta ugotavljala, koliko se študentje na collegeu spremenijo v letu dni. Kar polovica jih je spremenila identitetni status: nekateri so nazadovali, večina pa jih je napredovala. Tudi Marcia (1984, po Šinigoj Batističevi, 1995, str. 47) je ugotavljal, da se je kar 40% mladih, ki so identiteto sicer dosegli, vrnilo na stopnjo privzete identitete.

Adams in Montemayor (1987, po Adams, Bennion in Huh, 1989, str.51) sta v longitudinalni študiji ugotovila, da se je 50% mladostnikov razvijalo v progresivni smeri, 14 % je bilo stabilnih, 11% jih je regrediralo v razvoju, kar 25 % pa je bilo nestabilnih. Več kot 80% študentov 1. letnika je bilo v statusu moratorija.

Zaključek

Rezultati raziskave se skladajo s teoretičnimi predpostavkami in ugotovitvami raznih študij, da se v času študija identitetni statusi še zelo aktivno spreminjajo in oblikujejo. Vendar večina raziskav ugotavlja progresivni razvoj, česar pa rezultati moje raziskave čisto nedvoumno ne potrjujejo.

Rezultati proti pričakovanju nakazujejo, da gre pri nekaterih statusih za

regresivni razvoj. Tako status oblikovane identitete z leti nekoliko upada, status razpršene identitete pa nekoliko raste (pri obeh statusih gre sicer za statistično nepomembne razlike). Za progresivni razvoj gre le pri statistično pomembnem upadu privzete identitete na obeh podlestvicah in moratorija na interpersonalni podlestvici.

Z dobljenimi rezultati torej ne morem v celoti potrditi progresivnega razvoja identitete. Domnevam, da gre v mojem vzorcu za mladostnike, ki so ali nestabilni ali pa nzadujejo v identitetnem razvoju. Zaradi prečne narave raziskave, domneve z dobljenimi rezultati ne morem potrditi.

Menim, da je potrebno izvesti longitudinalno študijo, ki bi omogočila jasnejši vpogled v razvoj in oblikovanje identitetnih statusov pri študentih socialne pedagogike. Zanimivo bi bilo tudi primerjati rezultate z rezultati, dobljenimi pri študentih drugih smeri fakultete ali celo drugih fakultet.

Literatura

Adams, G.R., Bennion, L., Huh, K. (1989), *Objective Measure of Ego Identity Status: A reference manual*. Unpublished manuscript. Department of Family Relations, Utah State University, Logan: UT.

Adams, G.R., Fitch, S.A. (1981), Ego Stage and Identity Status development: A Cross-Lag Analysis, *Journal Of Adolescence*, 2, 163-171.

Erikson, E. (1968), *Identity, Youth and Crisis*. New York: Norton.

Marcia, J.E. (1966), Development and Validation of Ego-Identity Status. *Journal of Personality and Social Psychology*, 5, 551-558.

Marcia, J.E. (1980), Identity in Adolescence. V: Adelson, J. (Ed.), *Handbook of Adolescent Psychology*. New York: John Wiley and Sons, 159- 187.

Marcia, J. E. (1993a), The Ego Identity Status Approach to Ego Identity. V: Marcia, J. E. in drugi, *Ego Identity*, New York: Springer-Verlag, 3-21.

Marcia, J. E. (1993b), The Status of Statuses: Research Review. V: Marcia, J. E. in drugi, *Ego Identity*, New York: Springer-Verlag, 22-41.

Marcia, J.E., Archer, S.L. (1995), Identity Status in Late Adolescents: Scoring Criteria. V: Marcia, J. E. in drugi, *Ego Identity*, New York: Springer-Verlag, 205- 240.

Marcia, J.E., Waterman, A.S., Matteson, D.R., Archer, S.L., Orlofsky, J.L. (1995), *Ego Identity*. New York: Springer-Verlag.

Meilman, P.W. (1979), Cross -Sectional Age Changes in Ego Identity Status During Adolescence. *Developmental Psychology*, 2, 230-231.

Orlofsky, J.L., Marcia, J.E., Lesser, I.M. (1975), Ego identity Status and the Intimacy Versus Isolation Crisis of Young Adulthood. *Journal of Personality and Social Psychology*, 2, 211-219.

Poljšak Škraban, O. (1997), *Vloga družine v razvoju in oblikovanju identitete mladostnikov v pozni adolescenci*. Magistrska naloga, Filofska fakulteta v Ljubljani: Oddelek za psihologijo.

Šinigoj Batistič, I. (1995), *Identitetni in emocionalni razvoj v adolescenci*. Magistrska naloga, Filozofska fakulteta v Ljubljani: Oddelek za psihologijo.

Waterman, A.S. (1985), Identity in the context of adolescent psychology. V Waterman, A.S. (Ed.) *Identity in Adolescence: Processes and contents*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.

Waterman, A.S. (1995), Developmental Perspectives on Identity Formation: From Adolescence to Adulthood. V: Marcia, J. E. in drugi, *Ego Identity*, New York: Springer-Verlag, 42-68.

What can psychoanalysis
offer social pedagogy?

What can psychoanalysis
offer social pedagogy?

Branka Franzi

Povzetek

Članek obravnava prve tri desetletja razvoja od 19. do 20. stoletja, ko je psihoanaliza iz večje klinične teorije postala razvita v obliki psihološke teorije osebnosti. Ker je psihologija in sicer psihoanaliza v sto letih njenega razvoja, postalo v številnih smereh in smerah različnih področjih, kakšno vlogo igra razvijanje pristopov v proučevanju psihološkega. Integracijski procesi zadržani kot potrditev, da gre za koherentno teorijo ali sistem, ki pokriva celotno široko polje različne človeškega delovanja in vedenja. Pzporočila in razmišljanja so je izvirajoča tudi iz psihoanalize v široki humanistični znanosti. Vpliv njene ideje in spoznanj so je razširili dalje preko raznih psihopatskih dejavnikov in prave psihopatske je sposobna razumevanja tudi prave in izvirne psihopatske aktivnosti in posebnosti in skupnosti. Z namenom, da so jih v psihološki praksi uporabljajo razvijajo svojo psihologijo in razvijajo čimer personalnega vidika v znanosti, in razvijajo prave in razvijajo razvijajo razvijajo se od-

